
Helsestasjonen og fastlegen

REDAKSJONELT

BREKKE M

Ett av feltene på utkastet til nytt journalkort for helsestasjonen er forsynt med advarselen "Bruk blyant!". Dette er verken adressefeltet eller feltet for husstandsmedlemmer, heller ikke er det rubrikken for hvilke medisiner barnet bruker. Nei - det er rubrikken der navnet på barnets faste lege skal stå.

Er ikke forventningene større innfor den bebudede innføringen av en fastlegeordning?

I Norge har helsestasjonene vært flaggskip i det forebyggende helsearbeidet siden de første ble opprettet i 1930-årene. De har vært uvurderlige aktører i arbeidet for bedre ernæring, bekjempelse av smittsomme sykdommer og forfremme av barns mentale og fysiske utvikling. Helsestasjonen er et tilbud som så å si hele befolkningen i dag ser detsom obligat å benytte seg av i en viktig fase i livet.

Helsestasjonsvirksomhet og også skolehelsetjeneste er altså befolkningsrettet forebyggende arbeid. Dette arbeidet utføres imidlertid i all hovedsak ved individkontakt, enten med den enkelte eller i små grupper. Helsesøster følger barnas vekst og utvikling, vaksinerer dem og gir råd og veiledning om hva som fremmer barns helse. Legens oppgave er stort sett begrenset til en såkalt forebyggende helsekontroll, dvs. en somatisk og funksjonsmessig undersøkelse av presumptivt friske barn med tanke på å oppdage ukjent sykdom eller funksjonssvikt. Legen er oftest en allmennpraktiker med bistilling på helsestasjonen, men større kommuner har også egne helsestasjonsleger.

Det som er forbløffende, er at denne del av norsk helsetjeneste har latt annen halvdel av det 20. århundre passere uten å bli særlig berørt av de mange reformer og omorganiseringer som ellers har formet helsevesenet. Som en skolelegenylig uttrykte det: "...Man kan glede seg over at historien er så nær og fascineres av den. ...Ikke fullt så hyggelig er det å bli tvunget til å jobbe i fortiden" (1). Man kan nesten få inntrykk av at fora som kunne ha stått for nytenkning, har konkludert med at på dette området må status quo for enhver pris opprettholdes.

Dette kan selvsagt skyldes at tjenestene alt fra starten har funnet sin perfekte form. Man kan også tenke seg andreforklaringer. Noen hevder at helsestasjonen er blitt en hellig ku, som det ikke er politisk mulig å pirke borti, og som etter hvert eksisterer i et faglig og organisatorisk vakuum (2).

Helsesøstrene i Tromsø gav uttrykk for misnøye med fastlegeforsøket (3). De opplevde at legene ble mindretilgjengelige for dem og ble mer rettet inn mot kurativt arbeid enn mot forebyggende virksomhet. Om et par år vilsannsynligvis hver nordmann, ung eller gammel, ha sin egen faste lege. Hvordan vil befolkningen - og legene - bli fornøyd med et system der helsestasjonslegen og skolelegen ikke kan forventes å være den samme som familiens fastlege? Et slikt system vil føre til uklare linjer når det gjelder utredning og behandling. Hvem skal følge opp et avviksom blir oppdaget på helsestasjonen? Hvem skal ev. henvise til spesialist - skal helsestasjonslegen gjøre det eller skal de foresatte først kontakte barnets faste lege? For legene vil det sannsynligvis oppleves som lite meningsfylt å utføre helsekontroller på sine kollegers barnepasienter, som de verken kjenner eller har noe ansvar for utover øyeblikket. Trolig vil alle parter foretrekke at det er én lege som følger barnet, enten det nå gjelder å vurdere vekstkurven eller å behandle eksemet.

Å innføre en fastlegeordning i Norge blir en stor politisk og organisatorisk utfordring. La oss benytte anledningen til nytenkning på flere områder, selv om det skulle affisere noen hellige kyr. En fastlege må både kunne arbeide forebyggende og delta i rehabilitering og tverrfaglig samarbeid. Og foreldre må kunne ta med seg sitt barn og journalkortet til sin fastleges kontor når tiden for de fastlagte helsekontrollene kommer. Så kan barnet undersøkes derav den legen familien allerede kjenner og har valgt selv, og som sannsynligvis også vil ha fulgt mor i svangerskapet. Kanskje de da til og med tar sjansen på å føre navnet hennes på journalkortet med penn.

Mette Brekke

LITTERATUR

1. Kristoffersen J. En skolelege krysser sine spor. *Utposten* 1997; 26: 168-71.
2. Folkvord B, Thorsen O. Helsestasjonen - en hellig ku? *Tidsskr Nor Lægeforen* 1997; 117: 3115-6.
3. Steinert S. Fastlegeforsøket i Tromsø. Tromsø: Tromsø kommune/Troms legeforening, 1996.

Publisert: 20. april 1998. *Tidsskr Nor Legeforen*.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 7. februar 2026.